ZER

BIZKAITARRAI-BIZKAIERAZ*

202n. zenbakia / abendua
1995

BIZKAIKO FORU ALDUNDIA
KULTURA SAILA
LAGUNTZAILLE

OLEAGA'TAR JESUS
– EUSKERAZALEAK ALKARTEA'REN SORTZAILLE-TALDEKOA
– EUSKALERRIA'REN ADISKIDEEN ALKARTEKOA
– ARRATIA'N 1995-9-23'AN OMENDUA

EUSKALERRIAREN ADISKIDEEN ELKARTEA

Bizkaiko Batzordea

Bilbo, 1995-eko agorrila

Adiskide begikoa:

Euskalerriaren Adiskideen Elkarteko Biakaiko Batzordearen Zuzendari Batzak, here azken batzarrean, Arratiara ostera bat egitea erabagi eban, Zeanurira, ain zuzen.

Elkartearen Estatutoen arabera, orain berreun urte baiño geiago egiñak, Euskalerriaren garapen eta aurrerapenaren aide pilatu bear ditugu gure alegiñak, beti arrazoiaren eta ekintza eragilearen hide zuzenetik, beste lotura barik. Orregaitik, kultur-ekintzen barruan, Elkartearen izangoaren barri emoten dogularik, euskal geografia eta historia obeto ezagutzen saiatu bear dog!). Ona emen zergaitik goazen Arratiara.

Zertarako? Batzar aretan erabagi zanez, Osoko Bazkide dan Jesus Oleaga Etxeberria jaunari, Bizkaiko Batzordean Zuzendari Batzaren idazkari lcgez, egin dituan bean-en eta eskaiñi dauazan laguntzen ordain eta eskerrez, ondo merezia dauan goratzarrea opatzeko.

Guztiok daukagu gizon zintzo eta Ieialtzat. Zeanurin, here jaioterrian, eta, ain zuzen, -egitaraua atzeko aldean- entzute aundia lortu dauan bertako Lanbide Eziketa Eskolan.

Eskola onen aide, talde lanean, 1965-etik alegindu zan Oleaga Etxeberria Adiskidea, orain aitatuko ez ditugun Euskalerriaren eta, batez he, Bizkaiaren mesedetako beste ekintza eta eginkizun askotan legez. Goratzarre au Irailaren 23-an ospatuko dogu.

Atsegin jat guzti onen barrí zuri emotea. Uste dot, esandakoa aintzat artuz, Zeanurira joan naiko dozula. Orretarako, irailaren 5-etik, arratsaldeko 5-etatik 8-etara, Begoña Orueta andreari (Batzordearen ldazkaria) deitu zcinkio, hidaia ondo atontzeko, onako telefono onetara: 442 52 88.

B ihotzez

RAFAEL OSSA ECHABURU

EGITARAUA

10,00-ak.	— Bilbotik urteera (autobusean) Batzordearen egoitzatik: Maria Díaz de Haro, 11.
11.00-ak.	– Meza Mikel Deunaren Baseleizan, Artean, Eusebio Ozerinjaregui abade jaunak emona, eta Arratio Abesbatzak (Igorre) abestua.
12,30-ak.	— "Zulaibar" Eskolan eginkizuna: - Eusebio Larrazabal, Zeanuriko Alkate jaunaren ondo-etorria eta agurra. — Rafael Ossa Etxaburu, Euskalerriaren Adiskideen Elkarteko Bizkaiko Batzordearen Lendakari jaunaren azalketa. —Jose Ignacio Gorostizagoiza, aitatu Eskolako Zuzendari Jaunaren berbaldia, ikastetxearen lan eta eragina eskualdean aztertuaz. —Adrian Zelaia Ibarra, Euskalerriaren Adiskideen Elkarteko Zuzendari oi jaunak Jesus Oleaga Etxeberria jaunaren biografia ("Bear dan moduko bizkaitarra"). — Oleaga jaunari gomutagarri opariak eta onen berbak. — Jose Maria Aikart, Euskalerriaren Adiskideen Elkarteko Zuzendari jaunak eginkizunaren amaiera.
14,30-ak.	— Lagunarteko bazkaria eta, ondoren, Basilio Pujana bertsolari jaun ezagunaren jarduna.
17,00-ak.	— Eskolaren atarian Arratiako Eskolen (Igorre eta Zeanuri) dantzari eta txistulariak.
17,30-ak.	— Ekinaldiaren amaiera "Agur Jaunak" abestuaz.
17,45-ak.	— Bilborako urteera.

"ZER"-EN BERREUNGARREN ZENBAKIA: ALBISTE POZGARRIA

Ixillean, apaltasun aundiz eta ezelango zaratarik egin barik, "ZER" aldizkaria, geure aldizkaria, bere berreungarrren zenbakira eldu jaku. Eta onek garrantzi aundia daukala ba diñot, ez dot uste gauza geiegirik esaten diardudanik. Ezta gitxiago be.

Milla bederatzireun eta irurogeitamazazpigarren urtean "EUSKERAZALEAK" Alkarteko kideak sortu ebenetik "ZER" argitaratu izan da, urtero-urtero, eta utsik egin barik, meritu aundi-aundia dauana eta amazortzi urte igaro dirala gogoan artu ezkero.

Eta ibilbide luze an egiterik izan badau, bera ataraten eta osotuten jo ta su dabiltzanen alegiñai eskerrak izan da, "ZER"-en zuzendari eta arima bizia dan Olazar tar Martin, nabarmenduten dogularik, batez be.

*

"ZER"-ek, bere joanean, ez dau iñoz bide errezik, ez asieran, ezta orain be.

Danok ezagutzen doguzan arrazoiakaitik, au da, "el batua" dalakoa, "h" izki alperra erabiltea... eta abar. oso gitxi lagundua izan da eta da gaur egun be.

Ori ta guzti be, adorea galdu bearrean, amor emon barik, aurrera jarraituten jakin izan dau eta orren ondorioa ikusten dogu gaur, gure eskuetan izan dogun ale onetan.

"ZER" sortukeran. here sortzailleak euskerazko irakurleen kopurua geiagotu gura izan eben, bizkaiera baztar guztietara zabalduten eben bitartean, lagun-arteko solasalditxo atsegin bat balitz lez, illero-illero.

Eta on lortzearren, mailla aundiko idazle eta gizon lau eta apalak ekin eutsoen elburu orreri eta or doguz eten barik bere lanean: Zubikarai, Onaindia, Muniategi, Olazar, Solozabal, Estonba. Landajuela eta beste ainbat eta ainbat lagunek esku artu dabe zeregin onuragarri orretan, doan eta euskerarenganako maitasunez.

Batzuk joan dira betiko eta beste batzuk gure artean doguz. Guztiei gure eskerronik sakon eta benetakoena zor dautseguz.

"ZER"-en garrantzia

"ZER" dogu, Bizkaiko euskaldunoi bizkaieraz eta erri-euskeraz irakurri eta idazteko aukera emoten dauskun ALDIZKARI BAKARRA. Eta ortik dator bere garrantzia eta bearra.

Gaur egun, "el batua" dalakoaren aize zakarrak aide guztietatik joten dabenean, "ZER"-ek zintzo eta gogotsu bere bidea, aurrera jarraituten dauala jakiteak poz aundia eta kemen barriak emoten dauskuz bizkaiera eta erri-euskeran datzala euskeraren etorkizuna uste dogunoi.

*

Ori dala-ta, "ZER" here eungarren zenbakira eldu zanean arrakasta aunditzat jo ha gendun, zer esan geinke, orain, beste eun zenbaki bete dituanenan?

Amaiera Iez, nire zorionik beroena bialdu gura neuskioe "ZER"-eri eta bent egiten dabenai, bidezkoa danez. Eta, berreungarrenera eldu ondoren, irureungarrena, noiz elduko zain geratzen gara ta.

ZORIONAK ETA JARRAITU AURRERA. BIZKAIERA ETA ERRI-EUSKERA BIZIRIK DIRAUELAKO ZEURE ORRIALDEEI ESKER.

1995ngo iraillaren l3an.

MALAX-ETXEBARRIA TAR YON

IPUIN-SARIKETA
(BILBAO'KO UDALAREN BABESPEAN)

EUSKERAZALEAK ALKARTEA'k. urte guztietan lez aurten be, ipuin sariketea iragarten dau, oiñarri-arauak oneik dirala:

- Ipuiñak euskeraz eta erriak erabilten dauan euskalkia erabilliaz idatziak izan bearko dabe eta idazkerea, EUSKERAZAINTZA'k argitaratua eta ZER aldizkarian erabilten dana.
— Ipuiñak asmaturikoak edo errian batuak izango dina, ez idatzita dagozanak edo itzulpenak.
— Luzeera iru orrialdetik Ian orrialdera, idazkiñez idatzita eta bitarte bi dirala. Saria irabazten dabenak ZER'en argitaratuko dira.

Saririk irabazten ez dabenak be bai ipuiñaren barrenean idazleak baimena emoten dauanean.

Azillaren azkenerako EUSKERAZALEAK ALKARTEA'ren etxean (Bilbao'ko Colon de Larreategi, 14, 2. eskoia) egon hear dabe. Abenduaren azkenerako emongo da maikoen erabagia eta ZER'en agertuko da, Urterrillean, baita DEIA Egunkarian be albait lasterren.

— Sariak lau izango dina:

1.° 40.000 pezeta.
2.' 30.000 pezeta.
3.⁴ 20.000 pezeta.
4.10.000 pezeta.

Ipuiñak izen ordeagaz bialdu eta karta-azal txiki baten barruan izen-ordea ta izena.

OARRA: Epea abenduaren azkenera-arte luzatzen da.

EUSKERAZALEAK

E.A.J./P.N.V. ETA EUSKAL KULTURA

Garrantzi aundiko gertakizunak ospatzen ditu, aurten P.N.V. delako eusko alderdiak. 1994'garren urteak asko esan nai du aberzaleentzat. Denen aurretik E.A.J./P.N.V. elkartearen sortzaileak, Sabino Arana'k jasotzen ditu txalo ederrenak, euskotar guztiz argia bezala, batez ere aberzaleen elkartea sortu zuelako.

Gaiñera E.A.J./P.N.V.'ek eun urteko Euskalerria'ren edestia idatzi du. Ezin aztu bi gai nagusi oiek, Sahino eragilleak eta eun urteko edesti orrek ernan diote. Euskalerria'ri indarra ta nortasun berexi bat.

Ezin da Euskalerri'ko edestirik egin E.A.J./ P.N.V.'ren aipamen luzerik idatzi gabe: asierak, zabalkundea, Lizail-a'ko Estatutoa, guda, espetxean zigoraldia, jaurlaritza, erbestean garai luzea, aberrian borroka, Gernika'ko Estatutoa ta abar. Ori dena mila ta milaka euskaldunen edestia da, gañera etorkizunari hegira ta zai dagona.

*>„ *

Nola aztu ditezke orrelako lanak? Zoritxarnez gertatutako gauza da.

Orain dela gutxi, ikastolentzat liburu bernia sortu dute. Euskal kulturaren oñarriak agertzen dizkigute: oitura zarrak eta berriak, eresia, jauziak, idazleak, euskotarrak eta euskarazaleak. Liburua arrigaria ta polita benetan. Amets bat... baiño akats aundi batekin. Ez du Sabino Arana aipatzen, ezta ere E.A.J./P.N.V.'rik.

Ez dut liburuaren izenik emango. Ez diogu egilleari mesederik doai egin nai.

Orain galdera bat: gaur egun nola idatzi diteke liburu bat Euskalerria'ri buruz, Sabino ta E.A.J./P.N.V. aipatu gabe? Ori egiteko buru ariña euki bear. Ez aztu orrelako asko ditugula Euskalerria'n.

Orregatik gure edestia kultura biurtu bear dugu, bi arazoengatik. Bat; denak edestiaren aztarnak arki ditzaten. Bigarren; euskotar bakoitxak, oroigarria eskutondoan euki dezan. Bai, edestia naitanaiez kulturalizatu bearra dago. Nola?

Biderik egokiena E.A.J./P.N.V'ren urteburu oiek, aitzakia bezala artuta, domiña edo medaloia sortzea da, ekintza berexi orren oroigarri ta ospekunde direlako. Domiña oiek gure edestia gaurkoratzen digute. Naiz edestiaren ospekundeak igaro, gelditzen zaizkigun ezaugarriak, oroigarriak dire. Ortarako dauzkagu domiflak; gertakizun aundi batzuen orioigarriak bezala.

* * *

Nazio aundiak eta txikiak, aberriaren edestia ospatzeko ta goi goian gogoan eukitzeko, urrezko, zillarrezko ta burni-gorrizko DOMIÑAK egiten dituzte. Kulturaren bidez edestiak bizirik irauten du sendietan. Etxean bitxi oiek gordeta eukita aberriaren emaitza ta zaletasuna pixten digute, orrekin gaiñera gure kultura sortzen dugu. Jakiña, ortarako gai berexiak bear.

E.A.J./P.N.V.'ren eunurtebetetzea ospatzen dugula, nola ez dute sortu alderdiaren arduradunak, sillarrezko ta urrezko DOMIÑAK, gure edestia, sendietan, gauza aundi bat bezala gogoratzeko, baita euskal kultura ereiteko?

Domiñaren aide batean, Sabino Arana'ren irudia jarri bear lukete eta bestean alderdiaren izkiak. Milaka aberzalek gogotik erosiko lituzkete. Utsune bat gelditzen da bete bearra, gure aberria indartzeko.

LATXAGA

IRAKURLEAI OARRA

ZER aldizkariak eta EUSKERAZALEAK ALKARTEA'k ba-dauke Bilbao inguruan urteko arpidetza eskuratzeko erea. Etserik etxe joaten da kobratzaillea. Baiña gauzea ez da ain erreza errietan. Orregaitik eskari au egiten dautzuegu: Bialdu eiguzue txartel edo txeke bat. EUSKERAZALEAK ALKARTEA'ren izena ipiñi ta 2.000 pezeta dirala idatzita. Txartel on sartu karta-azal baten eta gaiñean zuzenbidea ipiñi: EUSKERAZALEAK ALKARTEA.

Colón de Larreategi, 14, 2⁰ eskoia. 48001 BILBAO.

Eskerrik asko urtero zintzo-zintzo ordaintzen dozuen guztioi.

"JESUKRISTOREN BERRIONA"

Zorionez, ba dagoz gure Errian gizon isil, apal eta langileak, erlearen antzera beti lanari ekin eta inon diran lorarik ederrenen ezti gozoa ataraten dakienak. Euren etxeko gelan sartu, eta gaur bai, eta biar be bai, esku artean artutako lana aurrera eroaten dabe; eta, gitxien uste danean, frutu ugari eta ederrak eskeintzen deuskuez, guztion poz eta onerako. Olakoxea dogu, aspalditik, gure Agustin APAOLAZA, Estibalizko beneditarra.

Komentu barruko zereginak bete, eta ganera 5 liburu txalogarri argitaratu ditu azken urteotan, bostak ari berekoak: Jaungoikoaren berbea euskeraz eskeinia. Ona emen bost liburuon izenak: SALOMOEKIN OTOITZEAN, ASIERA (Genesis), IRTEERA (Exodo), SAN MARKOS-en EBANGELIOA eta, 1994 urtean, JESUKRISTOREN BERRIONA.

Leenengo lau liburuak, azken baten, egitura bardiña edo antzekoa dauke: sarrerak, liburuaren zatiketa eta zati bakotxaren sarreratxuak, textuaren euskal itzulpena, Eleizearen argitasunak textuon inguruan, eta, azken otoitz labur mamintsuak, irakurritako gaiaren aritik. Danean erakusten deusku Apaolazak here maisutasun andia, oi dauan apaltasunaren azpian. Bere sarrera eta adierazpenak jakituriaz ganezka dagoz, eta irakurketa ta gogoeta askoren frutu dira. Ez dogu Apaolaza edozelango itzultzailea, Bibligaietan gorengo ikasketa luzeak egindakoa baino. Ez dakit zenbateraino zabaldu diran liburuok; baina, erlejino-gaietan, zénbat liburu argitaratu da euskeraz Apaolazaren host liburuok baizen sakon, dotore ta goi-mailako jakituriaz jantzirik? Nik, neure aldetik, bein eta barriro esker ona, mirespena eta txalorik beroena agertu gura neuskioz Estibalizko adiskide onari.

Azken liburua, JESUKRISTOREN BERRIONA, ari berekoa da, lau ebanjelioen euskal itzulpena dalako; baina ba ditu gauza bereziak be: besteetan baino sarrera laburragoak, egiturea berea bestelakoa, 4 ebanjelioak banan-banan baina liburu bakarrean. Itzulpena, erreza, argia, txukuna, edozeinek pozik irakurteko modukoa. Lekutan dago Apaolazaren errieuskera gozo au, gaur iruntzi ezinik irakurten doguzan ainbeste itzulpenetik! Liburu bakotxean, ebanjelioko testua gai berezietan eskeintzen dau, eta zatitxu bakotxaren aurrean sarrera labur argiemoilea. Azkenean, lagungarritzat, ainbat eratako ERASKIÑAK.

Leizarragaren TESTAMENT BERRIAK, Elizen arteko BIBLIAK eta gure Kerexetaren EUSKAL BIBLIAK, zorionez, entzute andia ta zabala izan dabe azken urteotan. Apaolazaren itzulpen barri onek izan begi zor jakon lekua euskal letren munduan eta, batez be, fededunon biotzetan. Eta frutu eder au emon deuskunak ekin deiola, osasuna dauan artean, "BIBLIAREKIN OTOITZEAN" deritxon sail txalogarriari.

K. ETXENAGUSIA

Eusko Jaurlaritzaren Laguntzaz.
Kultur Saila'k diruz lagundutako aldizkaria.

EUSKALDUNAK ETA FUEROAK (VI)

Taldeen-arteko burrukak... Esana degu, Santiago'ra-bidean, eta bertako erromesak babesteko, sortu zirala lenengo iriak... Atzerritarren eta kanpokoen erasoaldietatik babesteko sortu zirala, gero, beste batzuek... Eta esan bearrean gera orain, bertako taldeen-arteko burrukak sortu-erazi zituala, geroago, beste batzuek... Eta azken-auek aipatuko ditugu orain batik-bat...

Logroño... Logroño-sortze agiriak garbi-asko azaltzen dig(' oraintxe esan degun au... Onela bait-dio sortze-agiri orrek: "Yo, Alfoso, a una con el consejo de mi esposa Berengala, hacemos esta carta a aquellos pobladores de Logroño... con objeto de defenderse contra los malhechores y banderizos que agitaban la tierra...".

Eta taldeen-arteko burruka auek zabaltzen joan ziran erriz-erri, izurrite bat ba'lira bezela... Eta talde bateko edo besteko aitortzen ziran bertako sendiak... Eta 116 famili ditugu Bizkaia'n Oñaz-tar eta Ganboa-tarren-artean banatuak... 16 etxek osatzen dute Gipuzkoa'n Aide-Nagusien taldea, Soraluce'k esaten digunez... (Parientes Mayores)... Eta auek dira Araba'ko taldeen-buru bezela aipatzen diran sendi batzuek: Guevara-tarrak, Mendoza-tarrak, Ayala-tarrak, Calleja-tarrak... eta abar...

Eta izan ziran beste izen auekin ezagutuak izan ziran taldeak ere: Beamonteses-Agromonteses, Almoravides-Cascanteses, Giles-Negretes, Zuñigas-Carbajales...

A quien valía más... Ea nor zan geiago... Taldeen-arteko burruka auen zergati bakarra, auxe izan zan: A QUIEN VALIA MAS... Eta au aitzakitzat artuta, astakeri aundiak egin ziturten talde auek: "daños, robos e muertes en estas provincias de Guipúzcoa, Vizcaya y Alava, e Encartaciones... para mandar contra vosotros penas de muerte y perdimiento de bienes...". Eriotzaz zigortzeko mudukoak, alegia...

Eta mendekua, jolas bat bezela arturik, onelako agindu bildurgarriak ematen ziturten, ezertxo-txarik egingo ez ba'luteke bezela: "Piérdase Unzueta y Bergara... " ..."que es fuego queme Aramayona..." ..."Incendiemos Mondragón...". Eta torre-etxe batek bestearen aurka ekiten zion burrukak, eta gaztelu batek bestearen aurka... Eta eraso oiek, geinetan, usterik-gutxieneko orduetan izaten tiran eta gauez... Eta sakabanaturik zeuden etxeak ere, ez ziran taldeen-eraso oietatik libre izaten... Eta ez ziran urte bateko burrukak izan, urte askotakoak baizik...

Eta bein talde bati bere izena ematen zionak, ondo zekian orrek, talde orreko buruzagiaren esku urten zituala bere bizitza, here izen-ona, here dirua, eta bere sendi osoa... Eta ez burrukak iraungo zuan bitarterako bakarrik, bizitza osorako baizik...

Aide-Nagusiak... (Parientes Mayores). Bi taldeetan zeuden banatuak Gipuzkoa'ko Aide-Nagusiak... Oñaz-tarrak ziran batzuek eta Ganboa-tarrak besteak...

Auek ziran Oñaz-tarren taldea osatzen zuten etxe edo sendiak: Lazcano-tarrak, Loyola-tarrak, Berastegi-tarrak, Gabiria'ko Agirre-tarrak, Beasain'go Arriaran eta Yarza-tarrak, Ernani'ko Alzaga-tarrak, Eibar'ko Amezketa eta Unzueta-tarrak, Astigarraga'ko Murgia-tarrak, Bergara'ko Ozaeta-tarrak, eta Oiarzun'go Gabiria eta Ugarte-tarrak...

Eta beste auek Ganboa-tarren taldea osatzen zutenak: Elgoibar'ko Olaso-tarrak, Azkoiti'ko Balda-tarrak, Zarauz-tarrak, Aizarna'ko Iraeta-tarrak, Zumaia'ko Zumaya edo Ganboa-tarrak, Elgeta'ko Jaolaza-tarrak, Cegama-tarrak, Zizurkil'go San Millan edo Donemiria-tarrak eta Usurbil'go Atxago-tarrak...

Eta bitxikeri an emen: Ziortza'ko lekaideen elizan (Zenarruza'n) dago Eibar'ko Unzueta-onaztarren illobia... Eta bi itz auek azaltzen dira bertan: "Todos Magnánimos"... Bizitzan ain-arro izan ziranak, il-ondoren ere, arro...

Eta auek ziran, Bizkaia'n, bertako taldeak osatzen ziturten etxe edo sendiak: Butron-darrak eta

Muxica-tarrak, Urkijo-tarrak eta Arteaga-tarrak... Enkart-errikoak ziran Velasco-tarrak eta Salazar-tarrak... Oñaz-tarrak ziran Salazar-tarrak, eta Ganboatarrak Velascotarrak, eta etenik-gebeko burrukan bizi ziran bi talde auek... Oñaz-tarrak ziran ere Gordejuela'ko Largacha-tarrak eta Palacio-tarrak, eta Ganvoatarrak Ibarguen-darrak, eta auen lagun ziran, Marroquines tarrak...

Trucios-ibarrean ez zuten taldeen-arteko burruka au XV-gizaldi arte ezagutu... Pedro de Pando it-zanean sortu baitziran bertan Marroquines-taldea eta Negretes-taldea... Eta berdin Carranza'ko ibarrean ere... Bi talde auek zeuden bertan: Giles-tarren tal dea bat eta Negretes-taldea bestea...

Lazcano-tarrak, Gipuzkoa'ko oñaztarren buruzagiak, iru torre-etxe edo gaztelu ziturten Araba'n: Cotrasta'n bat, Alegria'n bestea eta Galarreta'n irugarrena... Bizkai'ko Muxica'k eta Butron'ek berriz (Bizkai'ko oñaztarrak auek) Araba'ko Aramayona'n zuten beren Barajuen torre-etxe edo gaztelua... Eta Ganboatarrak ziran Abendaño-tarrak Araba'ko Villarreal'en berrena... Eta gaztelu edo torre-etxe auek izan ziran bereziki taldeen-arteko gorrotoari bizi-bizirik eutsi ziotenak, eta auen-artean aipamen berezi bat merezi dute Barajuen'go gazteluak (oñaztarra au) eta Villarreal'goak... (ganboatarra beste au)...

Onela dio Llorente'k: "Para remediar estos daños acudieron los vizcaínos al rey Enrique III, pidiéndole que mandase formar una hermandad General de Vizcaya, contra los malhechores..." (1312-1393)... Bahian Novia Salcedo'k dionez: "ya antes, doña María Díaz de Haro, Señora de Vizcaya, mandaba, en 1329, que los Alcaldes de la Hermandad ejecuten a los banderizos que se hallaren en culpa...".

Preste Juan... Larramendi'k esaten digu au: Gipuzkoa'ko eta Euskal-erri osoko erriak asi zirala Anaidian sartzen... Onaemen here itzak: "unos antes que otros, y en cada pueblo con todos los solares se agregaron a la Hermandad...". Eta "Anaidi" onek sortu zuan alkartasunari esker, menderatu al'izan ziturten gipuzkoarrak, gero-ta-aulagoak biurtzen ari ziran Aide Nagusiak... Eta ona, nola adíe razten zuan au Preste Juan'ek: "Los hidalgos y caballeros por más ilustres que sean, si tienen poco y pueden poco, téngase por dicho que les han de tener en poco...".

Esan dezagun, bada, iri-sortu berriei esker, Anaidiari esker, eta agintarien ausardiari esker, galtzen joan zirala beren indarrak, leen ain-indartsu agertzen ziran talde aiek.

Eta esan dezagun azken-batean Azkoiti'ko eta Azpeitia'ko lurraldea izan zala Gipuzkoa'n, batik-bat, taldeen-arteko burruken testigu...

Taldeak ez dute barkatzen... Ontzat emango zuten, bai, beaien-aurkako burruka garbi ta gogor bat sortu izan ba'lute, baiñan ez dute, iñolaz ere, ontzat ematen Anaidi orren sorrera... Eta onaemen beaien itzak: "por haber hecho hermandad contra ellos"... Eta Anaidi onek adierazi nai duan elkartzea, on da onartzen ez dutena... Ondo bait-dakite alkartze oni esker: "se pudo hacerles derribar sus casa-fuertes; muértoles deudos y parientes: querídoles quitar sus anteiglesias y Monasterios...". Eta au dala-fa, leen areno bildurgarriak ziran taldeak, bat egiten dute orain... Eta eriotzarañoko burruka baten deia zabaltzen dute Gipuzkoa'ko 8 errietan...

Burrukarako deia... (erronka)... Oraintxe aipatu degun burrukarako dei au (erronka) Miranda de Iraurgi'ko ateetan agertu zan josia 1456-ko uztaillaren 31'an (Miranda de Iraurgi au, Azkoitia zan). Eta auek ziran burrukarako dei on izenpetu zuten Aide-Nagusiak: Lazcano-ko Lopez, Ganboa-ko Ruiz, Balda'ko Ladron, Loyola-ko Perez, Burton'go Juan, Zarauz-ko Garcia, Zegama-ko Ladron... Oñaztarrak batzuek eta Ganboatarrak beste batzuek... Eta ala ere, ez da dei ontan, berezkuntzarik egiten... Egia da, erriko ateetan jartzen zala dei au, baiñan dei au pertsona jakin batzuei zuzendua egoten zan: Olano zan Azkoiti'n pertsona ori, Sasiola Deba'n, bi ziran Motriku'n, beste bi Getari'n, iru Azpeiti'n eta Segura'n, eta 6 Tolosa'n... Auek ziran mendekatu-bearrak...

Markina'tik-gertu dagoan Hurbitarte tokian (Elgoibar) izenpetu zuten Aide-Nagusiak burrukarako erronka au 1456-ko urtaillaren azken-larunbatan... Fernam Mz de Garagarza izan zan ixkibaua...

Dei edo erronka auen adibide bat... Adibide onek azalduko digu argi-eta-garbi zer-nolakoak iza-

ten ziran dei edo erronka auek... Orrelako erronka bat jo zuan, Elorrio'n, Santxo de Marzana'k Pedro de Ibarra'ren aurka 1468-ko otsaillaren 22'an... Eta ixkribau baten bidez, jo ere... Onela bait-dio berak: nere dei au "está signada de Escribano público, e mandé poner en las puertas de San Torcaz de Abadiano, do es usado de sacar semejante desafiamiento...". Eta bertan esaten duanez, leen lagunak ba'ziran ere, orain etsai dirala... Eta bere etsai auen artean sartzen ditula ere, Pedro de Ibarra'ren semea, anaia, koñatua "con todos los pareitntes del tina je"... Eta eme egoteko esaten die "de dia e de noche" al-duan kalterik aundiena egingo dielako "como a enemigos capitales desafiados"...

Baiñan ez zan burrukarik izan... Eta ona zer gatik izan etzan: "Porque el año 1457 vino a Vizcaya el rey Enrique IV a poner coto a los desmanes que los banderizos cometían: mandó destruir torres y casas fuertes: y desde Santo Domingo de la Calzada dictó sentencia desterrando a los caballeros que más se distinguían en estas luchas...". Eta "a Tierra de Moros" erbesteratu zituan 1457 ko apiriliaren 21'an... Eta bertan ziran, erregearen erabaki au jasotzen, Muxica, Guevera, Olaso, Lazcano, Balda... Eta onela zion erregeak emandako erabakiak: "A Vos, Iñigo de Guervara, a Vos, Pedro de Abendaño, a Vos Juan López de Lazcano..." eta beste guztiak aipatzen ditu ondoren... "condeno a pena de destierro en servicio de Dios y mío y en defensión de la fe católica"... eta emandako zigor au betetzen ez ba'dute "que vos corten las cabezas co un cuchillo de fierro agudo"...

Malaga'ko ESTEPONA eta Cadiz'ko XIMENA DE LA FRONTERA... Malaga'ko Estepona'ra eta Cadiz'ko Ximena de la Frontera'ra izan ziran erbesteratuak Euskal-erriko Aide-Nagusi auek (Tierra de Moros). Bi urtetarako gitxi batzuek eta iru eta lau urtetarako nagusienak eta geintsuenak... Ala-nola, Abendaño eta ARteaga Estepona'ra iru urtetarako, Ximena de la Frontera'ra Lazcano iru urtetarako au ere, Estepona'ra Olano 4 urtetarako, eta Loyola eta Balda Ximena de la Frontera'ra lau urtetarako... Baiñan ez zitzaion au-dana naikoa iruditu erregeari, eta 1471'an Pedro de Velasco bialdu zuan lur auetara: "Todavía más tarde parecióla (erregeari) ser necesario ponerles freno (gipuzkoarrei eta bizkaitarrei) para lo cual acordó de enviar en aquellas provincias a don Pedro de Velasco, Conde de Haro...".

Torre-etxeak lurrera... IV-Enrique izan zan Euskalerri'ko torre-etxe nagusienak eta geienak bota-erazi zituan erregea... Eta baita zutik gelditue-takotan arrizko goiko solairuak bota-erazi zituana...

V Fernando'k, berriz, galerazi egin zuan, 1498 ko abenduaren 29'an, torre-etxe berriak, edota gaztelu berriak, Euskalerria'n jasotzea...

Eta alaxe segi izan zuten orduko erregeak, alik eta Catolicoak deituriko erregeak erreiñuaren jabe egin ez ziran artean... Onela bait-dio Eduardo Ezkarzaga'k: "quienes entronizando las justicias, comenzaron a cesar de tal manera por la bondad de Dios, los bandos de Oñaz y Gamboa...".

Mudejar-artea... Ez ziran alperrikakoak izan, Aide Nagusiak atzerrian (tierra de moros) igaro zituzten urte aiek... Aieri esker, sartu bait zan Euskal-erria'n mudejar-artea... Eta arte orretaz egiñak izan ziran gero, zenbait etxe gure artean...

Ez genduke, ala ere, atzalburu au amaitu nai, Micaela Portilla'ren aipamen bat egin-gabe... Onek dionez, gure taldeen-arteko burruka oietan ez zan arrokeria bakarrik izan (ea nor zan geiago) izan zan ere, politika joko bat... Esate baterako, Oñaz-taldeko Mendoza-tarrak Castila'ra jotzen zuten eta Ganboa-taldeko Guevara-tarrak berriz, Naparroa'ra... Eta au ez da arrokeria bakarrik, politika-jokabide bat ere ba'da au...

DONATO ARRINDA
ANASTASIO ALBISU

OLEAGA TA ETXEBARRIA'TAR JESUS'ERI GORATZARREA

Ederra benetan, iraillaren 23'an, OLEAGA'tar JESUS Jaun eta adizkideari egin jakona. Goratzarre on Zeanuri'n egin jakon, geure JESUS angoxetarra dalako, ederto ta ondo irabazita euki dauan zeanuritar Lege-Gizon ospetsu ta bakezale orri.

Goratzarrea EUSKALERRIKO ADIZKIDEEN ELKARTEAK (Real Sociedad Baskongada de Amigos del País) izan zan antoluatu ebana.

BASELIZAN

Asteko, goizeko 11'etan, Meza Deuna izan genduan ARTEA'ko (ARTEAGA'ko esango neuke, egokiago deritxatelako) MIKEL DEUNAREN Baseliz txikian; txikia bai, baiña txukuna ta polita benetan. Ikusgarria da ta ezagutzen ez dabenak, joan eta ikusi baiño ez daukie ta, bereala konturatuko dira ez dotela aundikeririk esan here aide.

Toki ta alderdi on guztiz egokia da, batez ere onelako ospakizun baterako. Meza emoillea zeanuritarra dan Manterola'tar Ander Abade Jauna izan zan, ango Abade Jauna (Ozerinjauregi'tar Eusebio) geixorik egoalako.

Meza bitartean Igorre'ko Abesbatzak abestu eban eta zelako abesti politak biotz-biotzez abesturikoak! Abesti orrein artean muiñetaraño sartu jatana "SANTUS'a" izan zan.

ZULAIBAR'eko IKASTOLAN

Meza Deuna entzunda gero Zeanuri'ra, ZULAIBAR auzoan dagoan "LANBIDE-IKASTEGI'ra", joan giñan. Ain zuzen be, ikastola on zabaldu ta here bidean imiñi arte Batzorde bat egoan Zeanuri'n, orrelako asmoak aurrera eroateko aurkitzen diran arazoak atondu ta zuzentzeko; Batzorde orren bazkideen artean OLEAGA'tar JESUS bat izan zan. Beraz, Ikastola orren sortzaille bat izan zala esan bear da.

OMENALDIA

ITZALDIAK eta OPARIAK

Ikastola orretan itzaldi batzuk entzun genduzan eta ia danetan OLEAGA'tar JESUS'en aide beti zeozer aitatu zan. Itzaldi orrein izlariak oneixek izan ziran.

— Zeanuri'ko Alkate Jauna, Larrazabal'dar Eusebio'ren ondo etorria ta agurra, asieran agertu eskuna.

— Euskalerriko Adizkideen Elkarteko. Bizkai'ko Batzordearen Lendakari Jauna. Ossa Etxaburu'tar Rafael'ek azalketa batzuk emon ebazan.

— Zulaibar-Ikastolako Zuzendari Jauna dan Gorostizagoiza'tar José Ignacio'ren azalpenak, Ikastolaren gora-beerak eta egiten diran lanai buruzkoak izan ziran.

— Euskalerriko Adizkideen Elkarteko Zuzendari izandakoa. Zelaia ta Ibarra'tar Adrian'en itzak! Jaun onek OLEAGA'tar JESUS'en bizitzaren bereizgarri batzuk edestu euskuzan, batez ere here gizontasuna, apaltasuna ta bakezaletasuna goratuz, baita bere lan ixilla ta txalogarria, Bazkide orren idazkaria izan zanekoa aitatuz. OLEAGA'k egindako gauzai buruz, zenbat eta zelako gauza jakingarriak azaldu euskuzan; euren artean, geure kaltegarrizko guda aurrean, Euzkadi'ren ESTATUTO'en aide ainbat lekutan parte artu ebala, euskal izlaria lez.

- Euskalerriko Adizkideen Elkarteko Zuzendaria, Aikart'tar José María'ren itzak, eginkuzunari amaiera emoteko.

Izlari bakoitzaren txandea elduten zanean, Muniategi'tar Abel'ek ~iurkezpena egiten eban eta on itz labur eta egokiak erabilliz.

Ondoren OLEAGA Jaunari ezkeiñitako opariak bai Euskalerriko Adizkideen Elkarteko Batzordeenak eta bai Bizkai'ko Aldundiarena; azken au Erakunde orren Kultur Alduna dan Uribeetxebarria'tar Tomás'en bitartez ezkeiñita.

Oparien artean. OLEAGA'tar JESUS'en emazteari lore politakaz egiñiko txorta eder hat eskeiñi eutsoen. Ederto dago ori. JESUS'ek egindakoen lanetan, zeozer baiño geitxuagotan adoreak emongo eutso-zalakoan gagoz -eta. Gizon aundien ondoan beti biotz aundiko emakumeren bat laguntzaille zintzoa ta ixilla lez egoten oi da ta. Ziur gara orixe bera jazo dala Oleagatarren senar-emazte tartean. Onegaitik ZORION hero bat Jesús'en EMAZTEARI.

Itzaldi ta oparien ostean, biotz-ikaraz apur bat jota OLEAGA'tar JESUS'ek itzalditxo bat zuzendu euskun esanaz bere aide esaniko ainbeste gauzak ez ebala uste berak egiñak zirala ta, biotz-biotzez, danai eskerrak emonaz, bai egin eutsoen goratzarreagaitik eta baita artu ebazan opariakaitik, bere izketa amaitu eban.

BAZKARIA ta BE,RTSOLARIA

Jarraian eta onelako ospakizunetan genre oiturea dan lez, ikastolan benzin lagun arteko bazkari eder bat emon euskuen.

Azkenez, amaituta egoala, zeanuritarra dan Pujana'tar Basilio, bertsolari tiña ta ospetsuak, gorenetako bertso batzuk bota ebazan OLEAGA'ren gizontasuna goratuz eta, oneixek, jarraian doazanak dira:

1

Buru gora ta alai dago gaur
Gure erri Zeanuri,
Goratzarre bat eiten jako-ta
Gaur here seme bateri.
Inguru ontan alaitasuna
Besterik ez da agiri,
Ta orrregaitik astera noa
Neu bere bertso kantari,
Lora txorta bat izkindu nairik
Jesús zure omenari.

?

Zuk ba dakizu gu mutikotan
Eskola Iagun giñala,
Eta gutzako bizitza ontan
Egun onak zirala,
Gutzako ziran jolas alaiak
Tronpa ta parrantola.
Esaten euskun eskolarako
Gogo asko ez geunkala
Baña nik diñot ume denporan
Ume izan bear dala.

3

Bere garaia eldutakoan,
Erri eskola amaitu.
Andik aurrera gero bakotxak
Al eban bidea artu,
Ta askok barriz nai izan gendun
Bidetik ezin jarraitu.
IQarokoak igaro eta
Gaur barriz gana alkartu.
Eta munduan egin dozuna
Guztia maian agertu.

4

Aldi batean aurkitzen nintzan
Munduakin aspertuta.
Nere bidean gizon-gizon bat
Ilion ezin aurkituta,
Baña bat beintzat aurkitu neban
Lagun Jesús ezaututa.
Ordutik ona aurkitu nintzan
Nere indar barriztuta,
Ta orregaitik kantatzen dautsat
Nere txapela kenduta.

5

Mundu onetan bakoitzak dogu
Egin bear bat aztuna.
Gizartearen aide eeitea
Erren egin al doguna,
Eta on da, lagun Jesús,
Gaur arte egin dozuna,
Jaunari esker, euki here bai
Egiteko altasuna,
Altasun orri emon dautsazu
Benetako erantzuna.

6

Zeure bizitzan zuk egin dozu
Merkantzi txarrak ez saldu,
Egien aide jokatu eta
Itxaropenik ez galdu.
Guzur maltzurra aldendu eta
Egi garbia azaldu.
Egia egi da beti eta
Naita guzurrak zapaldu
Mendia beti bertan dagon lez
naita lañoak estaldu.

7

Oñen gañean egoteko be
la enaz gauza baña,
Etxat damutzen gaur etorteko
Egin dodan alegiña,
Gauz andia da sentitutea
Lagun baten atscgiña,
Jesus zurekin alkartzen da gaur
Euskaldun talde apaiña,
Txalotu eta goratutzeko
Egin dozun lan bikaiña.

8

Azken bertso au kantatzen noa
Nere txanda amaitzeko,
Eta bai Jesús izan jatzula
Omen au zeure gogoko,
Eta zuri ta zeure lagunai
Biotzez zorion asko,
Batzuentzako eun urte baño
Egun bat geio dalako,
Egun aundian luzatu bedi
Zeure bizi guztirako.

TXISTULARI ta DANTZARIAK

Aitatu dan guztia gitxi ez ba zan be, Igorre ta Zeanuri'ko txistulari ta dantzarien ekiñaldia. Auxe ikastolaren atarian izan zan. Txistularien soiñu eder batzuk atsegiñez entzun genduzan. Eta jarraian dantzariak, "Aurreskua". "Makil-dantza" ta neskamutillen dantza pout bat poztasunez ikusi genduzan, ezin-obeto dantzatu ebelako.

AMAIERA

Egun gomutagarri on amaitzeko, antxe egon giñan guztiak "AGUR JAUNAK" abeztuz aldendu giñan.

Esandakoaz or doa, JESUS, nire biotzak opa dautzun ZORION aundiena ta bardin zeure emaztearentzat.

EGILEOR'TAR JON

Oarra.— Erren agert:en dŕran arga:kiak, Igorre'ko "B-30" k ataratakoak dina.

EUSKALERRIRAKO GOTZAI ERDALDUN BERRI BI
Nere jardunkera

Gaur-egungo Euskalerrian bi nazionalismo dira gizarte giroaren nagusi:

—Nazionalismo Españiarra: gogorra, oro-zanpatzaillea, odol-isurlea, Hitler'en ildokoa, ez-kristaua, "inperialista", berari esatea gustatzen zaion bezala "inperial", al ba'lu "la España Imperial" bir-piztutzeko gerturik egongo litzakena.

—Eusko-Nazionalismoa, Sabiñ'en bidetik jarraituz, demokrazi zalea, pake-maitalea, beste nazionalitateenganako benetan eraspentsua, gizarte-auzietarako mentalitatez kristaua, odol-isurketa ororen etsaia, (Herri Batasuna ez bait da abertzalea, komunista utsa baizik. Marx, Lenin, Stalin eta Mao'ren bidetikoa).

Bi nazionalismo oietako baten mendean bizi gera guztiok emen Euzkadi'n, eta an Españi'n. Ez dugu bi nazionalismo oien eraginmenetik iges egiterik.

Batzuetan oartzen gerala, au da, kontzientzi osoz, jardun oi gera nazionalismo oien agindura.

Beste batzuetan, geienetan, oartzeke; kontzientzipetik, erdeldunen izkeran "subkonstzientzitik", etortzen bait zaizkigu here eragiña.

Oso-oso-oso zailla da, naziozaletasun oien indarretik yare gelditzea ta yare jardutea.

*

Naziozaletasun oietako batek eraginda jardun oi da Erroma bera ere, edestia-zear, here giza-ekintza geienetan: Errialde ezberdiñetarako gotzaiak aukeratzekoan adibidez. Orrelako lanetara ez bait zaio Gogo Deunaren arnasik iristen.

Gure Errialdeotako bi naziozaletasun oietako bati jarraituz egin ditu, orain, gure bi gotzai erdaldun berri auen autaketak ere. Españi'ko nazionalismoari amore emanez, alegia.

Eta, ori, ez bera oartzeke, kontzientzipearen eragiñez, ez: kontzientzi osoz baizik; zer egiten zuan ederto konturatzen zala.

Gure Euzkadi'n eta gure alboko Españi'n bezala, bi naziozaletasun ezberdiñen aurrean aurkitzen danean, Elizak, gizarte-auzi auetan, nazionalismorik gogorrenaren aide jokatu izan du beti.

Zergaitik? Bere ustez, on egingo ez ba'lu, kalte aundiak sortuko lizkioteken asarreak piztueraziko litukeala iduritzen zaiolako. Ori izaten da here ekintza orren zioa; ez, Erri txikien aurka jardutea.

Orrela, bikainki babestu ditu Elizak -II Jon Paul'ek Yorke Berriko itzaldian oraintxe bertan adibidez, -Erri txikien eskubideak, ¡baiñan sekulan erri txiki oietako bat izenez aipatu gabe".

*

Ta, gure jardunkera? Zer egin bear dugu guk?

Gu. beste gauza guztien gaindik, kristauak gera. Kristauak gera lendabizi, gero euskaldunak, gero abertzaleak, eta, azkenik, Alderdi bateko edo bestekoak gure kontzientziaren araura.

Ba, aurrena kristauak geran ezkero, Gotzai oiei jarraitu gotzai bezala eta gotzaiei dazkozkien arazoetaz jardun, itzegin eta agintzen dutenean.

Gotzaiei dagozkien arazoetatik irten-da -gertatuko ez dala uste dedan gauza-, españiar-nazionalista agertuko ba'lira, eraspentsuki baiña irmo, Euzkadi'ko Andre ta Zaldunei dagokien eran, beraiengana joanda itzez, edo eskutitzen bidez, gure atsekabea agertu bildurrik gabe.

*

Ori egin nuan nik, gotzaiok aukeratu-aurreko egun aietan. Españi'ko gotzai batzuen izkera ez zitzaidan atsegiña izan-da, eskutitz bana bidali nien, eta une berean, gotzai aiek mezu-bide batetik itzegin zutelako, nere eskutitz oiek izparringiz argitaratzen saiatu nintzan.

Azkenean bat bakarra agertu zan izparringiz: "Deia"n ain zuzen. Besteak argitara irtetzeke geldituziran. Eta dokumentu lez baliozkoak iduritzen bait zaizkit apaiz baten itza diralako, emen nai ditut orain azaldu.

Dokumentu diralako, idatziak izan diran izkuntzan aterako ditut, beren baliotik asko galtzen dabe ha dokumentuek beste izkuntza batera aldatzen ba'dira.

Aurrenekoa, Mondoñedo-Ferrol'ko Gotzaiari zuzendua, "Deia"ra bidali nuan. Ikus hola:

Sr. D. Antón Eguía
Director de DEIA
Carretera Bilbao-Galdakano, 8. BOLUETA.
BILBAO

Muy Sr. mío:

En estos momentos de acoso a lo vasco me han aconsejado que sería conveniente la publicación de la carta que hace tres días dirigí al Sr. Obispo de Mondoñedo por su ataque al Nacionalismo Vasco en la TVE.

Adjunto se la envío. Y gracias por su publicación.

Vicente Latiegui

Onela argitaratu zidaten. Aski txukun, naiz errata bat edo beste erantsi:

"AL SR. OBISPO DE MONDOÑEDO SIN RENCOR

"(En respuesta a las críticas de dicho Sr. Obispo a un dirigente vasco cuando éste hablaba de nuestros nuevos obispos. he creído oportuno enviarle, con fecha 27, la carta siguiente):

"Vicente Latiegui
"Sacerdote
"Ricardo Buesa 1, 3º iz.
"01008 Vitoria.
"Mons. José Gea Escolano
"Obispo de Mondoñedo-Ferrol

"Vitoria. 27. agosto. 1995.

"Respetable y respetado D. José:

"Oí, con verdadera desazón, las declaraciones por Vd. realizadas a la televición española acerca de los posibles futuros Obispos de Vitoria y de Bilbao.

"Me trasladó Vd. a los tiempos de aquellos obispos franquistas de nefasta recordación, que en esta Tierra Vasca padecirros.

"Vd. D. José, atacaba, sin nombrarlo, al nacionalismo vasco. "Ex abundantia cordis loquitur os". ~, No se daba cuenta. D. José, de que precisamente era el nacioalismo español lo que a Vd. le impulsaba a hablar como habló?

"Sus declaraciones, D. José, y las de todos los nacionalistas españoles que aquí las han jaleado, vienen a incidir peligrosamente en la enrarecida dicotomía de la actual sociedad vasca: autóctonos, inmigrantes. Ya se encargan los partidos políticos españoles de ahondar subrepticiamente en esa duplicidad empleándola como arma política a fin de convertir a esos inmigrantes -a los que abrimos sin reparo nuestros brazos-, en fuerzas de ocupación española en el País Vasco. Quiera Dios que no lo consigan. Pero Vds. los obispos españoles, no vengan, por favor, a echar más leña a esta peligrosa hoguera.

"Respetuosamente besa su anillo pastoral y fraternal y amistosamente estrecha su mano

Vicente Latiegui".

Arin ibilli zan, benetan, Anton Egia'tarra, nere eskutitz ori argitaratzen. Goizean amarretan bidali nion nik, premiazko ikurrez, Markiña'tik. Gau artan bertan sartu zuan izparringira, eta argitara irtena zan bigaramon goizean.

Laister

Bereala erantzun zidan Mondoñedo'ko Gotzaiak ere. Ikus, erren bidali zidan txartela:

"El Obispo de Mondoñedo-Ferrol
13 – Set – 95

"Querido D. Vicente: Recibí su carta que agradezco.

"Mis dos notas estaban basadas no en razones políticas sino eclesiales.

"Creo que entre todos podremos contribuir a crear un clima de comprensión, sobre todo nosotros. los hombres de Iglesia.

"Un abrazo,

José Gea"

Egia izango da Don Jose'k dioskuna, berak esana dan ezkero, baiñan ber g oartzeke ez dio Ian txikia egin kontzientzipetik españiar-nazionalismoak!

Beste eskutitza Zalduba'ko (Zaragoza'ko) Goigotzaiarentzat izan zan. Gogorxeagoa Mondoñedo'koari idatzitakoa baitlo. Zalduba'ko Goigotzai izateaz gaiñera, D. Elias Yañez Españi'ko Gotzaidiaren Lendakari ere bai bait da. Onako txartel onekin bidali nion "Deia"ko zuzendariari:

"Estimado D. Antón:

"Las circunstancias me obligan a enviarle un nuevo artículo para su publicación.

"Ha habido otros tres arzobispos y un obispo que haca hecho declaraciones, a mi juicio no demasiado acertadas. Pienso contestarles a todos a la vez en una "Nota" que tengo ya preparada. y se la enviaré a Vd. mañana. Con ruego de publicación, claro".

Ona, bigarren gutun orren doiñua aurrena Yañez berari eta gero izparringiari bidali nuan bezala:

ELEIZEA

"A MSR. D. ELIAS YAÑEZ ARZOBISPO DE ZARAGOZA

con reverente atención

"Monseñor:

"Oí sus declaraciones. Me resultaron molestas por su ambi giledad. Me pareció que quiso Vd. contentar a unos sin ofender a otros. Y no acertó. Algo sí estuvo claro: su acusación al nacionalismo vasco. Acusación estos días siempre presente en todas las declaraciones de periodistas, políticos, y eclesiásticos españoles. Perdone. D. Elias, pero yo lo que veo patente en las declaraciones de Vd. -y de esos otros señores– es su fuerte nacionalismo español. El que a Vd., D. Elías, en cuan to Presidente de la Conferencia Episcopal Española, se le mencione como "no amigo" de la erección de una Provincia Eclesiástica con todas las diócesis vascas, y el establecimiento, aquí de una Conferencia Episcopal Vasca y de otra similar en Cataluña, es prueba de su. ciertamente respetable. pero chiramente patente nacionalismo español.

"¿Que el nombramiento de obispos compete a la autoridad eclesiástica?

"Nadie lo ha negado aquí. ¿Pero no tienen los vascos derecho a manifestar sus deseos, y a expresar su disgusto, una vez más, con la velada intención de debilitar al separatista nacionalismo vasco saliera de nuevo triunfante el agobiante ¡imperial! nacionalismo español. Aun así el nacionalismo vasco, aunque a disgusto. aceptaría a ese obispo con cristiana obediencia. ¿Cree Vd. D. Elías que, en caso igual pero a la inver sa, podría decirse lo mismo del nacionalismo español?

"La historia de nuestra unión con España nos ha enseñado mucho a los vascos, D. Elías. También sobre las consecuen cías religiosas de esa unión. Un ejemplo: Vd. cita al nuncio. No es nada agradable, D. Elías, el recuerdo que aquí tenemos de nuncios. Ha citado Vd. la soga en casa del ahorcado.

"Nadie ha dicho aquí, D. Elías, que "los nacidos en Euzkadi sean los más capaces". Pero todos decimos aquí que, en igualdad de capacidades, sí son los más adecuados. En cuanto a nuestra lengua, -vuelva D. Elías a leer lo que sobre "lenguas minoritarias en peligro" mandó la "Pacem in Terris", sólo le diré, primero, que el euskera debe muy pocos favores al arrollador nacionalismo imperial español, segundo, que nosotros queremos revitalizarlo, tercero, que, -vuelva por favor a releer la encíclica mencionada-, un obispo euskaldun en Vitoria y otro en Bilbao nos serían de mucha más ayuda en esa nuestra importantísima tarea.

"En nada quise ofenderle, D. Elías. Los aragoneses están Vds. acostumbrados a la franqueza. Acepte la mía con arago nesa nobleza. Besando con fervor su pastoral anillo,

"Vicente Latiegui
Sacerdote"

"Lector: Quiero que sepas que no ando a escondidas. He enviado primero esta carta a D. Elías. indicándole en ella mi dirección y teléfono: C/ Ricardo Buesa, I, 31 iz. Telf: 13 22 11, – 01008 Vitoria".

Eskutitz ori ez zan "Deia"n agertu, Nik goizean bidalita, goiz artan bertan, amabietarako, izparringiek bi gotzaien izendaketa egiñik zegoala esaten eta bi gotzai berrien izenak ematen asiak bait ziran, Seguruaski zugurtasunaz, Deiak ez zuan egun ortan gotzaien izendaketari buruz ezer argitaratu.

Don Elías'ek, berriz, ez dit erantzun.

Izan ziran beste iru goigotzai eta gotzai bat ere naiko baldar mintzatu ziranak. Eta lauek la gauza beta esaten bait zuten, lauentzat, "Deia"ko zuzendaria esaten ilion bezala, OAR bat eratu nuan, lauei, "oar" ori banaka bidaltzeko asmoz. Baiñan Gotzai berriak izendaturik zeudelako, eta auzia ere erabat amaiturik, ez zitzaidan egokia iruditu here bidalketa.

Gaur, ordea, "oar" on argitaratzeke gordetzea, ekintza okerra izango litzakela iduritzen zait-eta, ona erren oso-osoan here mamia:

*

"A TRES ARZOBISPOS Y UN OBISPO DE LA IGLESIA EN ESPANA

"(Siguen las declaraciones de políticos, periodistas y cele siásticos españoles acerca de la elección de los dos nuevos obispos vascos. A los vascos sólo nos interesan las de estos últimos. Y a las de tres de éstos quisiera hacer -con el mayor afecto y la máxima reverencia– unas breves anotaciones:

"Ricard M' Caries arzobispo de Barcelona ha dicho:

"Que no son los políticos sino la Iglesia la que este asun to tiene que decidir.

"Perdón D. Ricard, pero los políticos vascos no han DECI DIDO nada. Han PEDIDO. Y, a eso, tienen derecho.

– "Que la iglesia tiene experiencia en eso.

"También D. Antonio M' Rouco Arzobispo de Madrid nos recuerda esa experiencia.

"Perdónenme de nuevo, Srs. Arzobispos, pero nuestra experiencia acerca de los obispos que desde siempre nos han mandado a esta tierra no hace ningún honor a esa otra expe riencia que Vds. mencionan. ¿Pero es posible, Sres. arzobis pos, que pretendan Vds. cerrar los ojos a la historia'?

"Que el conocimiento de la lengua y la cultura es bueno, pero `que eso es todo'.

"Eso... es... ¿TODO'?, D. Ricard?

"De forma parecida nos habla D. José Delicado Baeza Arzobispo de Valladolid, aunque de forma algo más suave haciendo honor a su apellido: `Lengua y cultura vasca son puntos dignos de tenerse en cuenta'.

"¿Nada MAS, D. José? Sólo dignos de `tenerse en cuenta"?

"Tenerse en cuenta" Srs. Arzobispos, háganme el favor de volver a leer lo que la Encíclica Pacem in Terris "graviter" (la palabra es textual) manda y prescribe sobre lenguas y culturas minoritarias.

"Surgen in mente una serie de preguntas sobre esta coincidencia - dencia temática y cronológica de declaraciones, coincidencia que, aparentemente al menos, no dice mucho a favor de quienes las han realizado.

"También mi Obispo, D. José M" Larrauri de Vitoria, nos ha dicho que los políticos nacionalistas vascos piden un obispo nacionalista vasco.

"Querido Joxemari: Te conozco y sé que no es eso lo que has querido decir, pero lo has dicho, y eso que has dicho es totalmente desacertado, porque los políticos nacionalistas vascos no piden un obispo nacionalista vasco. No tendrían derecho a hacerlo. Lo que sí piden es que no les venga, -uno más, un obispo **nacionalista español. Y** a eso sí tienen derecho".

"Conocemos los sentimientos íntimos de D. José María Larrauri. Hay que decir en su honor que ha sabido ocultarlos y obrar con exquisita prudencia. Ese su último estallido. tan extraño en él, y su coincidencia con todos los demás que hemos citado, nos da camino para pensar que todas esas declaraciones, lejos de ser espontaneas han podido ser inducidas por alguien de más arriba?

"En cuanto a políticos y periodistas españoles es mejor no hablar. No lo merecen. Pero de su loca algarabía se desprende clarísimamente que si el nacionalismo vasco tiene miedo a un obispo nacionalista español. el miedo que el nacionalismo español tiene a un obispo nacionalista vasco es inmensamente mayor; es terrible, espantoso, horripilante.

"Dios ilumine a la Iglesia para que acierte a la elección, y nos dé a todos serenidad de ánimo para aceptar cristianamen te a los elegidos.

"Y sepan de antemano los que al fin vayan a ser designados, que tendrán nuestra leal colaboración en todo cuanto hagan y manden dentro de su campo propio, el episcopal, pero que si a impulsos de su subconsciente nacionalista español salen de ese campo, tendrán también nuestra colaboración en forma de amistosa y cariñosa pero firme manifestación de disgusto.

Vicente Latiegui
Sacerdote"

Badut Gazteitz'en lagun bat: apaiza ni bezala, arabarra, euskotar zintzoa, erderaz olerkari atsegiña, benetako euskalzalea dalarik euskeraz ederki ikasi duana: Laxeras'tar Joseba Mirena, bein baiño geiagotan bere euskotasun zintzoagaitik zigortua izan dana. Nere gutun auek irakurtzean, berak ere baduala beste bat, -esan dit— Gazteiz'ko Gotzaiari, bere gotzaiari, zuzendua.

Ikus gutun orren sorkuntzaren zergaitia:

Ospetsua da Gazteiz'ko Neskuts Zuriaren jai-bezperako "Argiontzien Ibildeuna". Ibildeun ortarako bere burua gertutzen ari zan sakristian gotzaia. Asmo orrekin sartu zan gure apaiz au ere, eta gorzaia ikustean, "noiz datorkizu ondorengoa, Joxemari"? galde egin dio irriparrez adiskidetsu. Eta gotzaiak, abertzaleak dirala, -erantzun— atzeraketaren errudun bakarrak. Bigaramonean, Meza Nagusi-aurrean eskutitz au damaio eskuetara gotzaiari:

"Querido D. José María:

"Con el respeto que debo al Obispo y la confianza que me da la amistad te dirijo estas líneas:

"Ayer en la sacristía de S. Miguel, antes de la procesión de "Los Faroles", a mi pregunta-saludo "¿cuándo te nombran el sucesor"?, me respondiste: "Eso tú lo sabrás!, porque la culpa del retraso la tiene el P.N.V." y mencionaste la reciente nota del E.B.B. pidiendo obispos vascos.

"Pienso que tu respuesta era una broma y como tal la recibí. Ha pasado demasiado tiempo desde tu petición de relevo para que la nota el E.B.B. a la S. Sede pueda tomarse en serio como causante del retraso. Aún añadiste que "un partido aconfesional como el P.N.V. carece de legitimidad para dirigirse a la S. Sede". Es verdad que actualmente el P.N.V. es aconfesional, como a mi juicio debe ser todo partido para que nunca caiga en la tentación de poner la religión al servicio de sus intereses.

"Pero aconfesional y todo, no veo que no pueda dirigirse, siempre que lo haga respetuosamente, a la S. Sede. Aconfesionales, o confesionales de otra religión que la judía, eran la Cananea, el Centurión, y otros que se dirigieron al judío Jesús de Nazareth y fueron escuchados. Ojalá lo fuera también por la S. Sede la súplica del E.B.B. y de tantos otros que saben cuánto ha sufrido la cultura y la identidad del pueblo vasco por la política avasalladora de los que de fuera vinieron con poder y autoridad incluso religiosa. Podríamos hablar tanto de eso...!

"Querido D. José María: Perdóname esta libre manifestación de mi sentir. Ayer la concurrida sacristía de S. Miguel no era el lugar ni era tampoco el momento.

"Recibe un fuerte abrazo de

"José Luis de Lasheras.
"Vitoria, 5/8/952

Larrauri gotzaiak ez dio here apaizari ezer erantzun. Ez itzez, ez eskutitzez.

*

Irakurle: Nere jokabidea txarto iduritu ba'zaizu, emen duzu nere norabidea: "Rikardo Buesa Kalea, 1. 3.ª Urrutizkiña (945) 132211. 01008 Vitoria-Gazteitz". Zure esanera naukazu, eskatu nai dizkidazun azalpen guztiak emateko.

LATIEGI'TAR BIXENTE

ARGIUNEAK

HUMBOLDT ETA EUSKERA

– Nor zan gizon ori?

– Wilhelm v. Humboldt (1767-1835) jakintsu aleman bat zan, eun baño izkera geiago ekiezana.

– Eta, euskeraz ba'ekian'?

– 1799 urtean etorri zan lenengo aldiz Euskalerri'ra, euskera ezagutzeko gogo biziaz. Pozarren ibilli zan emendik, bai euskerarekin eta baita emengo patxada ederra ikusi ondoren.

– Eta, zer esan eban ba?

– Aurten izan dira, ekainean, aren izugarrizko lanari azterketa bat egiten Berlin'eko Ikastola Nagusian. 1801'ean etorri zan berriro onuntz gure euskera eta geure erriakin maiteminduta. Baña, ez zan benetako iragarle gertatu.

– Zer esan eban ba?

– Europa'ko izkuntza zaarrena 20 urteen buruan ilko zala. Ez eban euskeraren eriotzik asmatu. Bear ba'da, orixen orain gerta leike.

– Nolan ~erta?

– Batua'ren gaitzak jota, berez ilko da, esnatzen ez ba'gara eta poeta izango benetako igarle esaten dabe nean:

"Emen datza illik
bere barneko gaitzak ilda,
millaka urteetan
eraso guztietan
bizirik
iraun duen
euskeradun erri".

ATUNA ETA OSASUNA

– Alan diñoe Ondarru'n.

Baita edonungo arrantzale-errietan be; baña atuna eta beste arrantzuak, txarto dabiltza Españi osoan, naiz ifar-aldera hegira naiz ego-aldera.

– Jende asko dabil arrañetan.

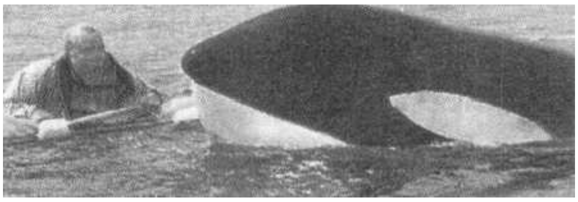

– Guztira, zuzenean, eun milla lagun eta oien arrantzatik bizi dira beste 450.000.

– Eta, konserba-fabrikak?

– Bosteunen bat Españi guztian, 17.000 laguneri lana emoten dautsenak.

– Eta, zenbat arrain atrapatzen da?

– Danetara, 500.000 milla tonelada. Alan diño Madril'eko "Noticias Obreras"ek (16-30, 6, 95).

ZEZENAK KONTRABANDISTA

– Bizirik ala ilda?

– Bizirik. Ebagiketa hat egin eta urdaillean sartun eun kilotik berreunera. Josi eta aurrera. Gero, bere lekura diranean, orduan, iriki eta "coca" atara, ganadurik it barik.

– Ori konturen bat izan go da...

- DEIA'k ekarren (29-VI-95). Peru'ko kokazale batek, sei ganadutalde eukezan koka sortzen dan ingumarietan eta iru tonelada t'erdi billatu ei dutsoez, orrela batetik bestera eramanak.

ALMENDRA GOXUAK

Gabonak pasa dabez pozik eta umore onean. Turroia be jan dabe naidan beste eta Pedrotxo pozik da. Gaur, berriz, pozago; almendra zorrotxo bat topa dau aittittaren tiradorean.

– Seme, nun topa dozuz?

– Aittittaren gelan.

– Ai ene! Ez eizuz jan.

- Zergaitik, ez? Oso goxuak dagoz.

– Aittittaren ortzak aitak eruan dauz konpontzera.

- Eta, zer, almendrak goxuak ba'dagoz?

- Alicante'ko turroia jan dogula aurten.

Eta, zer?

– Ezin dabezala jan.

d. -

– Eta, zer?

– Miaztu bakarrik egiten dabezala...

- Eta, zer?

Aittittak miaztuta gero sobratutako almendrak dirala.

Kotxino!

OIKUMENE, LAN GAITZA

- Zer da Oikumene ori?

– Kristauen Batasuna. Aita Santuak idatzi dau "Ut Unum Sint" eskutitz bat gai orreri buruz.

– Eta, zer erantzun dabe besteak?

– Roger Greenacre, Ingalatterra'ko Anglikanoaren iritizira, gauz onak daude idazti orretan. Lukas Vicher, Protestanteak au dill(); Ori ba'liteke?

– Eta, Ortodoxoak?

Metropolita Damaskinos'entzat zurrera pauso eder bat da eta Eleizarentzat oiñarrizkoa.

– Ez da erreza iñungo batasunik; ori be ez da izango. (Vida Nueva. 1-7-95).

ARRATOIA ETA KATU **BASATIAK**

- Donosti'ko gauza xelebreak...

– Zer gauza gertatzen da Donostia'n?

– Donosti'ko iru auzo auetan Altza, Gros eta Intxaurrondo'n, arratoiak eta katu basatiak ugari.

– Arratoien aurkako "kanpaina" asi du Udalak auzo oietan eta badakit zer egingo daben...

– Zer?

Arratoiekin batera katuak akabatu, beste nik dakidan Udal batek ere berdin egin dau. Katuak abandonatuta ei dagoz eta kanpora, akabadu eta listo.

~ ,ee ;

– Baña, katuak erditik kendu ezkeroz, arratoi geiago egongo da... eta zertarako "kanpaina" egin? Katua bait da arratoien aurkako "kanpainik" ederrena...

Geure amamak baiño gitxiago dakie arazo onetan uri nagusietako Udalek. (DEIA, 1995-VII-29).

EURIA

– Euria zeruetatik dator.

– Esan dezagun odeietatik datorrela.

– Baña, oiek or goian dagoz, zeru-sapaian.

– Orregaitik garbitzen ditu gorputz animak.

rb. ~~ ~ ov.mb..

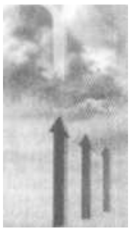

Goiko argiak ematen dabela. esaten dabe...

– Eta, orregaitik dator goiko doaiez beteta.

~ ~.i~"~

– Ori egia da, berak ernaltzen bait du lurra eta onen emaitza guztiak ugaldu.

– Iñor iltzen danean eta euri gozoa egin, gure amamak esaten dau, ildakoen anima salbatu dala... Abogaduak iltzen diranean, orduan, ekaitzak izaten dirala...

– Zeure amamarentzako ez zegoen abogadu onik ala?

– Au ere esaten zuen: San Markos eguneko euria, berrogei egunez luzatzen dala.

– Bai, garai orretan Kuarta-tenporak izaten dira eta euritsu gertatu ezkero, eguraldia luzatu egiten da...

– Maiatzeko euriak edertu egiten el dau artzen dabena eta San Pedro'koak gaztain denbora ona adierazten...

—Armiarma baltzak euria dakar eta momorroak luzaletik ibiltzeak be bai...

– Egiak dira, ala kalabazan sartuko doguz?

– Geure aurrekoen benetako pentsakerak ziran, beintzat.

BARRIAK

AGORRA

Egarri du euria
lurrak
antzutuko du-ta
bestela
agorrak...

Eriotz agorra
legorra
urarekin batera
biziaren ezea.

Ene anima,
Jainkoa dezu bizia
ur gardenaren iturria...

Zu gabe
legorrak
antzutuko deust
biotza...

Zu gabe
eriotz ankerraren
menpean
erbestean
luma gabeko txori ttipia
kabitik eroria
zapelatzaren atzaparretan...

Zu gabe
galdu zait itxaropena
biziaren aria
eten zait
barnean
aitu zait arnasa
biriketan...

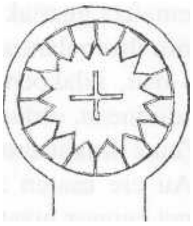

Ordañetan
biotz minduaren
sotiña
galdu zait
arnasaren iturria
ezetasunaren bizia...

PAULIN OMENDUA

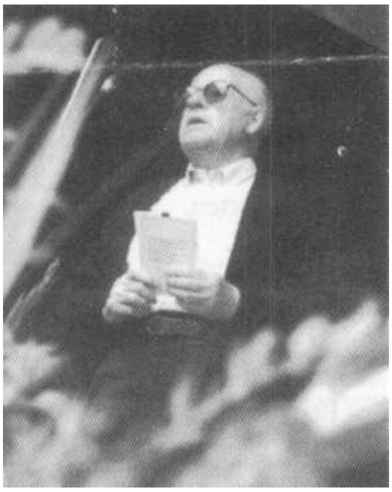

— Noiz eta nun?

— Uztaillaren lenengo egunean eta Mungi'ko errian.

— Eta, nork egin deutso omenaldi ori?

— Batik bat, bersolariek; gero, erri osoak. An egon ziran kantari Azpillaga, Amuriza, Mañukorta eta Leire Bilbao anderea.

— Eta, zer oroigarri emon eutsoen?

— Lorak, plaka bat eta euskaldun makilla. Makillatxu bat beti bear dau.

— Aurreskua be egongo zan...

— Iñaki Goirizelaia'k egin eutson Gorka Altuna'ren laguntzaz.

— Eta, bazkaririk...?

— Euskaldunen artean ez dago ezer bazkari gabekorik. Multso aundi bat bazkaltzen...

— Eta, besterik?

— Liburu eder-eder bat atara dau "ARRAITZ" (Olerkiak) izenekoa. Irakurle asko izan dezala. Ori izango da omenaldirik ederrena.

BARTOLO ARROPAINGO

EUSKALDUN **BARRIENTZAT**

Marrazki onetan amar erru dagoz, aurkitu eizuz!

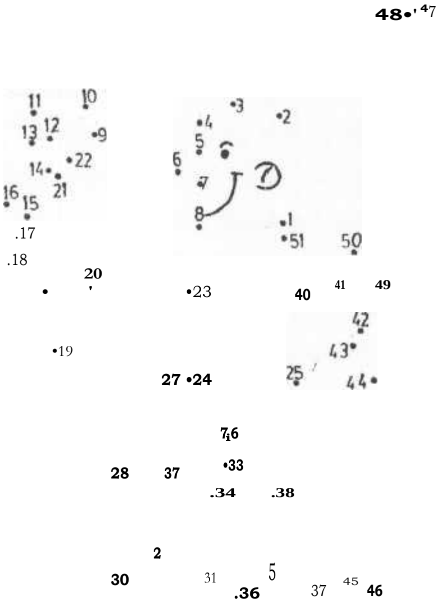

Lotu zenbaki onek eta marrazki bat lortuko dozu.

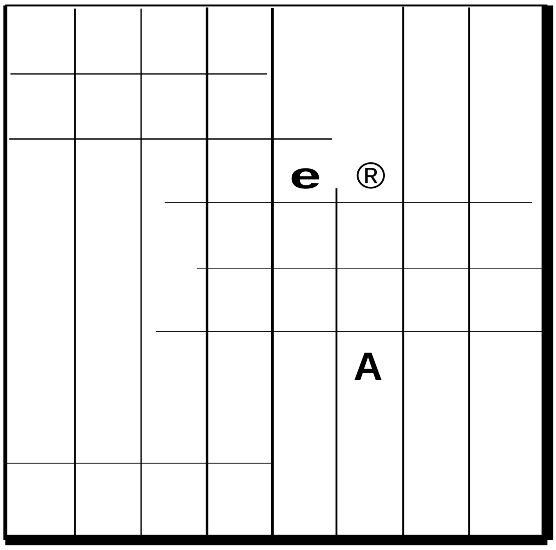

Zaitu marrazki au lau zatitan, zati bakoitzean iru marrazkitxu ezberdiñak itzi bear dozuz.

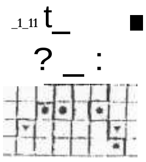

r.uadlrzr.

KARMELE

EUSKERAZALEAK

Colon de Larreategi, 14 - 2.° dcha.
48001 BILBAO

Aitzau begiak une batez eta
begiratu zeure inguruari.
Eraikiñak, kaleak, aurtzaroan jolasten
zendueneko lekuak, ikastegia... Ainbat
eta ainbat gauza ez dira leengoak, ez da?
Garaiak aldatu egin dira. Ezin ezetz esan.
Aiekin batera, zuk oraindik atsegin
dozuzan gauza asko be desagertu egin dira.
Urbiltasuna, begikotasuna,
zuzeneko artu-emona... Orain egiozu so
antziñako sukursal orren argazkiari.
Eta konparatu BBK'ren egungo edozein
bulego ta sukursalekin.
Ez dira ain ezbardiñak.
Azkenean, garrantzitsuenak
bere orretan dirauelako.
Gauza batzuk oiñarrikoak dira eta on
ondo dakigu BBK'kook.
Garaietan zear aldatu egin gara. Jakiña.
Bahia leengo berberak gara.
Zuri laguntzeko. Eta zure alegiñaz
eta geureaz onurak itzultzeko.

Betidanik.

BBK
Bilbao Bizkaia Kutxa
EZ DAGO GEIAGO ESKINTZEN DAUANIK

200 PEZETA

Depósito Legal: BI-1452-85
FLASH COMPOSITION, S.L. - BILBAO